

Policajní historici opět konferovali

Na pôde Krajského riaditeľstva Policajného zboru (ďalej len „PZ“) v Bratislave sa v dňoch 18. až 19. mája 2023 uskutočnila VIII. konferencia policajných historikov pod záštitou riaditeľa KR PZ v Bratislave plk. Mgr. Viliama Adamca. Spoluorganizátormi konferencie boli okrem hostiteľa aj Slovenská policajno-historická spoločnosť a sekcia Medzinárodnej policajnej asociácie (IPA) - územné úradovne Bratislava VII a X.

Konferenciu tradične otvoril predseda Slovenskej policajno-historickej spoločnosti a predseda Správnej rady Ústavu pamäti národa **Mgr. Jerguš Sivoš, PhD.**, a následne odznel prvý príspevok bývalého riaditeľa pyrotechnickej služby Polície Českej republiky **plk. v. v. JUDr. Michala Dlouhého, PhD.**, s názvom *Slavín policie a četnictva*. Doterajší výskum príslušníkov policie i četníctva od roku 1850 zaznamenal 1 647 zomrelých príslušníkov týchto ozbrojených zborov, pričom prvým padlým na území dnešného Slovenska bol Jozef Josst z Jeliševa, ktorý o život prišiel 5. 11. 1850. V politických procesoch z komunistickej epochy nášho vývoja bolo na smrť odsúdených a popravených 24 členov ozbrojených zborov.

Tajomník Slovenskej policajno-historickej spoločnosti **Mgr. Peter Nevolný** prezentoval referát *Žandári usmrtení v boji proti nemeckému nacizmu*. V rokoch 1939 až 1945 prišlo o život 752 československých četníkov a žandárov, z toho 78 počas Slovenského národného povstania (do ktorého sa zapojilo až 1 400 žandárov). Zo spomenutých 78 žandárov 28 padlo priamo v boji, 19 bolo utýraných v transportoch a táborech, 14 zomrelo pri oslobodzovaní krajiny a pri bombardovaní, 9 pri bežnom výkone služby a 7 pri nešťastných nehodách.

Od predsedu Slovenskej numizmatickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied a zamestnanca Ústavu zoológie SAV **Ing. Zbyška Šusteka, CSc.**, odznel príspevok *Československé cestovné pasy ako dokumenty osudu dvoch židovských občanov počas II. sv. vojny*. Autor vo svojom príspevku priblížil osudy štátnych občanov Česko-slovenskej republiky židovskej viery. Prezentované boli pasy Ing. Olgy Trepeschovej, ktorá s protektorátnym cestovným dokladom odišla do cudziny v roku 1939 a do ČSR sa vrátila až po oslobodení a Dr. Ing. Pavla Stukarta, ktorý emigroval pred okupáciou ČSR v marci 1939 a jeho návrat do vlasti sa odohral až v roku 1950.

Riaditeľ Múzea polície Českej republiky **plk. v. v. Mgr. Radek Galaš** referoval na tému *Už doznel zvonca hlas alebo 64 mŕtvych prípadu PLUTO*. Priblížil vyšetrowanie výbuchu na bani Pluto II pri Litvínove z 3. septembra 1981, ktoré napriek úmrtiu 64 baníkov skončilo na pokyn generálneho prokurátora ČSSR genmjr. prof. JUDr. Jána Pješčaka, DrSc., z roku 1981 odložením veci. Ani snaha o obnovenie trestného stíhania na štátnom zastupiteľstve v roku 2000 nebola úspešná.

Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D., a **Mgr. Ivana Kolářová** zo Slezského zemského muzea predstúpili pred auditórium s témou *Manželský život příslušníků četnictva*. Z plejády četníkov boli spomenutí napr. rakúsko-uhorský mjr. Josef Alois Woitsch, legionár mjr. Eduard Šubčík, prvorepublikový sudetský Nemeč z Frynštátu npor. Ota Demel, okresný veliteľ z Valašského Meziříčia npor. Augustin Zháněl či dezertér stržm. Josef Kühnl z Vidnavy.

Člen sekcie pátrania Generálneho riaditeľstva ciel Českej republiky **kpt. Mgr. Tomáš Herajt** predniesol príspevok *Komunistická strana a bezpečnostné zložky na Slovensku*. Spomenul založenie Československej komunistickej strany v Rusku v máji 1918 a vznik KSČ

v Československu v máji 1921. Ďalej sa venoval účasti predstaviteľov Komunistického strany Československa na štrajkoch poľnohospodárskych či textilných robotníkov, ktoré četníctvo často potláčalo silou.

Záložné pracovisko Ministerstva vnútra ČSSR. História určená na zabudnutie – tento témy sa zhostil historik **JUDr. Josef Nejedlý**. V súvislosti s týmto pracoviskom Nápravno-výchovného ústavu vo Valdiciach bol spomenutý veliteľ Správy väzenskej služby plk. JUDr. Oldřich Mejdr, ktorý stál na čele československého väzenstva v rokoch 1951 až 1968. Náčelníkom správy operatívnej techniky (IX. správa) ministerstva vnútra bol pplk. Karel Smíšek, pričom autor prezentoval aj pamätný odznak „30 rokov OT“ z roku 1978 či odznaky *Vzorný pracovník* a *Brigáda vzornej práce*.

Príslušník Polície Českej republiky **ppor. František Šmákal** v príspevku *História odznaku Bezpečnostná služba z roku 1946* uviedol podrobnosti o vzniku, opise a používaní predmetného odznaku. Jeho výrobcom bola Mincovňa Kremnica a používal sa až do roku 1950. Spomenuté boli aj obdobné odznaky *Kriminálna služba* a *Výkonný policajný orgán*.

Plk. v. v. Ing. Bc. Jiří Rulc, Ph.D., sa už tradične venoval kynológii a v referáte *Vedúci chovateľskej stanice PS kpt. Vladimír Zvolánek* priblížil životné osudy majora vo výslužbe Vladimíra Zvolánka (1933 – 2022), ktorý sa bol v období 1958 – 1989 prvým vedúcim chovateľskej stanice Nový Žďár pri Aši. V stanici, ktorá zanikla po nežnej revolúcii v roku 1991, zriadil pôrodnicu sučiek a výcvikový koridor i bazén.

Obdobnú tému si zvolil prezident Zväzu športovej kynológie SR **plk. Mgr. Bc. Juraj Štaudinger**, a to s názvom *30 rokov Chovateľskej stanice Polícia Slovakia*. Pripomenul, že už v roku 1955 začal s chovom služobných psov v kaštieli v Malackách hlavný kynológ 11. brigády pohraničnej stráže mjr. František Rosík. V roku 1991 došlo k obnove chovu služobných psov v Mlynskej doline v Bratislave, ktorá po 1. januári 1993 organizačne prešla pod odbor kynológie Prezídia Policajného zboru ministerstva vnútra s názvom Stredisko chovu služobných psov - Polícia Slovakia.

Z oblasti kynológie odznel i príspevok *Nemecký boxer v četníckej správe*, ktorého autorom je bývalý riaditeľ odboru kynológie Prezídia Policajného zboru **plk. v. v. RNDr. Vladimír Ďurišin**. Auditóriu boli prednesené faktografické údaje o psovi Adonisovi žijúcom v rokoch 1975 až 1989, ktorý získal cenu *Oslobodenie Bratislavy* a stal sa aj majstrom Slovenskej socialistickej republiky. V Prahe existoval klub chovateľov boxerov v ČSR a na Slovensku sa uskutočnili majstrovstvá boxerov v rokoch 1969 v Košiciach a v roku 1981 v Hlohovci.

Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D., z Archívu bezpečnostných zložiek si tento rok zvolil tému *Od incidentu pri prápore Vnútornej stráže Vsetín po prestrelku v Maďarsku. Prípady Jána Moravčíka a Jiřího Hajšmana*. Príslušníci 1. práporu 17. brigády Vnútornej stráže zo Vsetína Ján Moravčík a Jiří Hajšman po odcudzení 2 pištolí a 24 nábojov 29. júla 1962 sa pod vplyvom alkoholu dopustili v obci Hovězí výtržnosti a po zadržaní sa pod hrozbou trestu rozhodli ukradnúť motocykel a utiecť do zahraničia. Dňa 17. 8. 1962 cestou cez Šahy prešli hranicu do Maďarska, kde došlo k prestrelke s pohraničníkmi. Jiří Hajšman bol zastrelený a Ján Moravčík po zatknutí už na slovenskom území zase odsúdený na trest odňatia slobody v dĺžke 11 rokov

Člen Historického odboru Matice slovenskej a advokát **PhDr. JUDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA**, predniesol na konferencii referát s názvom *Čistky v bezpečnostných orgánoch krajín ľudovej demokracie podľa sovietskeho vzoru*. V úvode opísal perzekúcie v časoch veľkej čistky v ZSSR a následne sa venoval represiiam proti príslušníkom

bezpečnostných zložiek v Mongolsku ako v poradí 2. krajine svetovej socialistickej sústavy. Priblížené boli i tragické osudy ministrov vnútra Albánska Envera Hodžu či trestné procesy s vnútorným nepriateľom v ľudovodemokratickom Bulharsku, Rumunsku, Poľsku, Maďarsku, Československu a NDR.

Prednášajúci **PhDr. Petr Klinovský** sa vo svojom príspevku s názvom *Příběh okresního četnického velitele v Námestově a Banské Bystrici Štěpána Blahynky* zaoberal menovaným synom krajčira, ktorý sa stal četníkom ešte v dobe Rakúsko-uhorskej monarchie v rámci Zemského četnického veliteľstva v Prahe. Narodil sa v roku 1894 a bojoval v prvej svetovej vojne, pričom po jej skončení odišiel na Slovensko. Vo funkcii veliteľa okresnej četnickej veliteľstva pôsobil v Námestove (1932 – 1935), Banskej Bystrici (1935 – 1939) a Uherskom Hradišti (1939 – 1940), kam sa aj v roku 1945 vrátil ako okresný veliteľ ZNB. Jeho posledným veliacim postom bola funkcia okresného veliteľa ZNB v Kyjove (1946 – 1949), následne ako štábný kapitán odišiel do výslužby a zomrel v roku 1957.

Práp. Richard Sadílek z Polície Českej republiky predniesol tému *Měděnec a jeho tajemná minulost aneb jeden filmový příběh trochu jinak*. Opísal v ňom najtragickejší požiar dejín Československa od roku 1918, ktorý vypukol 1. novembra 1984 v Ústave sociálnej starostlivosti Měděnec nachádzajúcom sa v okrese Chomutov. Jedna zo 75 chovaniiek tohto ústavu (z toho bolo 15 ležiacich) založila požiar a aj z dôvodu zamrežovaných okien znemožniacich únik i zamknutých číselníkov na telefónoch, ktoré neumožňovali zavolať pomoc, pri požiari zahynulo 26 chovaniiek. Na nepodmienečný trest odňatia slobody bola za všeobecné ohrozenie následne odsúdená chovanka, ktorá požiar iniciovala, ale odsúdené boli aj 3 vychovávateľky za týranie zverenej osoby.

Posledný referát uviedol **pplk. v z. Mgr. Petr Stein** na tému *Městská inspekcia veřejného poriadku v Prahe 1964 – 1990*. Z právnych predpisov spomenul vládne nariadenie č. 64/1957 Zb. o miestnej bezpečnosti a nariadenie vlády ČSR č. 1/1972 Zb. o inšpekciách verejného poriadku. Po zrušení práporu hliadkovej služby v roku 1964 bola v Prahe založená mestská inšpekcia verejného poriadku rozhodnutím Národného výboru mesta Prahy. V praktickej oblasti inšpekcia vykonávala svoju činnosť len v blokovom konaní a po nežnej revolúcii bola v roku 1990 zrušená.

*PhDr. JUDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA,
advokát
Masarykova 2,
040 01 Košice,
e-mail: rudomanik@gmail.com*

